

ROZPORZĄDZENIE**Ministra Sprawiedliwości****w przedmiocie urzędzenia sądów dla nieletnich.**

Przepisy wykonawcze, dotyczące urzędzenia sądów dla nieletnich oraz tryb rozpoznawania spraw w tych sądach.

Na mocy artykułu 4-go dekretu Naczelnika Państwa z dnia 7 lutego 1919 r. w przedmiocie utworzenia sądów dla nieletnich, zarządzam co następuje:

Art. 1. W miastach: Warszawie, Łodzi i Lublinie utworzone zostają dnia 1 września 1919 r. sądy dla nieletnich. Sądy te rozpatrywać mają wszelkie sprawy karne, wchodzące w granice kompetencji sądów pokoju pomienionych miast, o ile są skierowane:

- a) przeciwko nieletnim do lat 17 włącznie;
- b) przeciwko osobom starszym, obwinionym o czyny występne względem nieletnich do lat 17 włącznie, wymienione w art. 283, 315 p. 4, 365, 366, 420, 421, 422, 423, 524 ust. 1, 525, 528 (o ile dotyczy prostytucji nieletnich), 529 Kodeksu Karnego.

Wszystkie wyżej wymienione sprawy, o ile zostaną wszczęte od dnia 1 września 1919 r. włącznie w obrębie miast Warszawy, Łodzi i Lublina, winny być kierowane wyłącznie do właściwych sądów dla nieletnich wspomnianych miast.

Art. 2. Przy postępowaniu karnem przeciwko nieletnim winien sędzia pamiętać stale o stronie wychowawczej i dążyć do tego, by nieletniego skierować na drogę poprawy, a usuwać go od wpływów, które by go mogły spowodować do nowych czynów karygodnych. W tym celu należy bacznie przestrzegać wszystkie obowiązujące przepisy, dotyczące nieletnich. Urządzenie zewnętrzne sądu, sposób prowadzenia spraw powinny wykluczać surową oficjalność i ostentację sądów dla pełnoletnich. Sędzia winien postępować z nieletnim, mając ciągle i zawsze na względzie pozyskanie w przyszłości w nieletnim pożytecznej jednostki społecznej, oraz jego rozwój i wiek.

Art. 3. Do sądów dla nieletnich powoła sędzia, w myśl przepisów art. 41 K. K., jako opiekunów sądowych — osoby obojga płci, szczególnie kwalifikujące się do kierowania i nadzoru nad nieletnimi (art. 2 dekretu z dnia 7 lutego 1919 r.).

Opiekunowie sądowi będą podlegali dyrektywie sędziego według wydanej instrukcji, jako jego pomocnicy w zbieraniu informacji o nieletnich, zajmą się w wypadkach przez sędziego wskazanych opieką nad nieletnim, niepozostającym pod dozorem rodzicielskim, lub gdy dozór rodzicielski wymaga jeszcze dodatkowej kontroli odpowiedzialnej, oraz będą mieli nadzór nad nieletnimi, skazanymi na karę, a korzystającymi z prawa zawieszenia kary (art. 19 i nast. przepisów przechodnich do Kodeksu Karnego).

Opiekunowie będą pobierali wynagrodzenie stałe z funduszków dyspozycyjnych sądów (art. 2 dekretu z dnia 7 lutego 1919 r.).

Art. 4. Sprawę z oskarżenia nieletniego od lat 10 — 17 włącznie o spełnienie czynów karygodnych łącznie z dorosłymi, wyłącza się jako odrębną i rozpoznaje osobno od spraw uczestników dorosłych, jeżeli to jest możliwe ze względu na okoliczności sprawy (art. 207¹ U. P. K.). Sprawę starszych należy — o ile możliwości — oddać naprzód pod rozpatrzenie właściwego sądu, który po jej rozważeniu, akta odeśle do sądu dla nieletnich. W zbiegu sprawy nieletnich ze sprawą starszych rozstrzyga sąd dla nieletnich.

Art. 5. Przy postępowaniu w sprawach nieletnich przestępców sędzia winien kierować się następującymi zasadami:

- a) oprócz powodów do wszczęcia spraw w sądach pokoju, przewidzianych w art. 42 U. P. K., sąd dla nieletnich winien przystąpić do rozpatrzenia sprawy: 1) gdy do sądu stawia się rodzice ze skargą na karygodne czyny lub zle prowadzenie się nieletniego ich dziecka; 2) gdy do sądu stawia się nieletni, prosząc o opiekę i pomoc;

- b) po odebraniu zawiadomienia, skargi lub podania sędzia zbiera wiadomości co do osoby nieletniego, otoczenia jego, stanu umysłowego i moralnego oraz wpływów i warunków ekonomicznych, w jakich nieletni żyje. Wiadomości te sędzia zbiera albo przez opiekuna sądowego, albo bezpośrednio według swego uznania, u osób, u których nieletni się znajduje, uczy lub jest zatrudniony, względnie od innych osób bliskich nieletniemu;
- c) aresztu prewencyjnego dla nieletnich należy wedle możliwości unikać, a w razie konieczności zastosować go według art. 77¹ i 416¹ U. P. K. Zalecane jest również urządzenie przy sądach izb zatrzymania (art. 3 dekretu z dnia 7 lutego 1919 r.), w których nieletni, przyprowadzony do sądu, a nie mogący pozostać na wolnej stopie, zostanie zatrzymany aż do osądzenia pod dozorem opiekuna sądowego lub osoby przez sędziego wyznaczonej;
- d) sędzia winien we wszystkich wypadkach nie zupełnie wyjaśnionych, stosując na zasadzie art. 118 U. P. P. analogicznie przepisy 356¹, 356⁴ i 356⁵ U. P. K. oraz korzystając z przepisu art. 90¹ U. P. K., zaważać przed terminem do rozprawy głównej nieletniego wraz z rodzicami, opiekunem lub osobami, mającymi dozór nad nieletnim, celem wysłuchania ich wyjaśnień przy drzwiach zamkniętych. Sędzia może powoływać do uczestniczenia przy tych badaniach opiekuna sądowego;
- e) jeżeli z dochodzenia wyniknie, że nieletni popełnił czyn występny bez zrozumienia przestępności spełnionego czynu, sąd sprawę umarza, udzieliwszy uprzednio rodzicom lub opiekunom, będącym brakiem nadzoru, albo wywierającym zły wpływ na nieletniego—odpowiedniego pouczenia (art. 52¹, 52², 356³ U. P. K.);
- f) jeżeli w toku badania powstaną wątpliwości co do normalności fizycznej lub umysłowej nieletniego, sędzia wzywa lekarza lub pedagogów jako biegłych, celem zbadania nieletniego, i dla obserwacji może zlecić pomieścić go czasowo w zakładzie leczniczym lub wychowawczym (356¹, 356⁶ U. P. K.);
- g) skoro badanie wskaże, że nieletni jest fizycznie lub moralnie zaniedbany, dręczony przez rodziców czy też opiekuna, lub działał pod ich złym wpływem, albo pozbawiony zupełnie ich dozoru, sędzia winien, w myśl art. 420 K. K., wytoczyć sprawę rodzicom, względnie opiekunowi, celem ukarania ich lub odebrania im władzy nad nieletnim, albo oddać sprawę właściwemu prokuratorowi, celem wytoczenia akcji o odebranie władzy rodzicielskiej według art. 339, 340, 416 Kodeksu Cywilnego Królestwa Polskiego. Nieletniego, pozbawionego opieki rodzicielskiej, umieszcza sędzia przy innej rodzinie pod nadzorem opiekuna sądowego, albo w zakładzie wychowawczym państwowym albo prywatnym, uznanym za stosowny przez Ministerstwo Sprawiedliwości;
- h) jeżeli sprawa została wszczęta z oskarżenia prywatnego, a okoliczności czynu nie były obciążające, sędzia winien, zaważawszy obie strony wraz z rodzicami lub opiekunem nieletniego, wpływać na nich, celem pogodzenia się stron przed rozprawami i udzielić — w razie cofnięcia oskarżenia, w myśl art. 16 p. 3 U. P. K. — nieletniemu winowajcy, względnie jego rodzicom lub opiekunowi, pouczenia, zwracając uwagę na skutki powtórnego przekroczenia prawa.

Art. 6. Rozprawa główna w sprawach przeciw nieletnim winna się zawsze odbywać przy drzwiach zamkniętych (art. 89² U. P. K.).

Art. 7. Na pierwszy termin do rozprawy głównej należałoby — o ile nie było poprzednio wstępnego dochodzenia — w myśl niniejszego rozporządzenia, nie wzywać świadków, lecz tylko strony wraz z osobą, nadzór mającą nad nieletnim. Sędzia przesłuchuje te osoby i dopiero, gdy nieletni oskarżony nie przyznaje się do winy, a sędzia nabierze przekonania, że nieletni działał ze zrozumieniem karygodności czynu inkryminowanego mu, odracza termin i wzywa na nowo wyznaczony termin w trybie zwyczajnym strony, świadków i biegłych.

Art. 8. Zwraca się uwagę na przepisy art. 19 i 20 przepisów przechodnich do Kodeksu Karnego (Dziennik Urzędowy № 1 str. 28) i zaleca stosowanie w najszerszej mierze prawa zawieszenia wykonania kary na czasokres oznaczony, by dać skazanemu nieletniemu możliwość zasłużenia na odpuszczenie kary przez dobre sprawowanie się i dążenie do poprawy. W czasie zawieszenia kary nieletni winni być pod nadzorem opiekuna sądowego.

Między karami, wyliczonymi w art. 55 i 56 Kodeksu Karnego, przewidziane jest umieszczenie nieletniego w zakładach wychowawczo-poprawczych. Należy z tej kary korzystać, o ile oddanie nieletniego pod dozór odpowiedzialny nie jest możliwym. Sędzia może umieszczać nieletniego nie tylko w zakładzie wychowawczo-poprawczym państwowym, ale i w zakładzie lub instytucji prywatnej, uznanej przez Ministerstwo Sprawiedliwości za odpowiednią.

W razie pozbawienia osoby, wymienionej w art. 420 Kodeksu Karnego, władzy nad nieletnim, może sędzia oddać nieletniego pod opiekę innej rodziny, zasługującej na zupełne zaufanie, w warunkach dla nieletniego odpowiednich, stawiając go jednocześnie pod dozór opiekuna sądowego.

Art. 9. O sprawach nieletnich pracowników fabrycznych sędzia zawiadamia właściwy inspektorjat pracy.

Art. 10. W więzieniach winny być urządzone osobne oddziały dla nieletnich, aby nie mieli oni żadnej styczności ze starszymi przestępcami i byli w tych oddziałach zajęci nauką i pracą.

O urządzeniu więzień dla nieletnich wydane zostaną osobne przepisy.

Art. 11. W miejscowościach, gdzie niema sądów dla nieletnich, sądy pokoju winny ściśle się kierować powyższymi zasadami, pilnie przestrzegając, aby sprawy nieletnich były sądzone w specjalnie ku temu wyznaczone dni i godziny i przy drzwiach zamkniętych.

Art. 12. Przy sądzeniu spraw, dotyczących nieletnich, w instancjach apelacyjnych, sądy winny w miarę możliwości stosować się do niniejszych przepisów.

Warszawa, d. 26 lipca 1919 r.

Minister Sprawiedliwości:

Supiński